

CHARLES DICKENS'İN EVİ

OZAN ÖZTEPE

Gray's Inn Caddesi'nin Guildford Sokağı ile kesiştiği kavşağın solundan yürümeye devam ettiğinizde karşınıza çıkan ilk sokak olan Doughty Sokak'ta bulunuyor Charles Dickens'in evi. Sağlı sollu uzanan, birbirlerinin kopyası "georgian" tarzı sıraevler ile çevrili sokakta sıradanlığı bozan yegâne işaret 48 no'lu konutun giriş katına asılı pirinç levha: "Roman yazarı Charles Dickens (1812-1870) bu evde yaşadı". Londra'nın Bloomsbery semtinde bulunan ev Dickens'in yaşamı boyunca ikamet ettiği evlerden günümüze erişebilen tek yapı. 1837-1839 seneleri arasında bu evde yaşamış olan Dickens ikameti süresince *Oliver Twist* (1838) ve *Nicholas Nickleby* (1839) romanlarını 1. katta bulunan çalışma odasında kaleme almış. 1836'da yayınlanan ilk romanı *Bay Pickwick'in Maceraları* ile genç yaşında İngiltere'de hatırı sayılır bir yazar konumuna erişen Dickens ilerleyen zamanlarda ailesinin de genişlemesi ile Londra yakınlarında konumlanan daha büyük konutlarda yaşamını sürdürmüştü.

Dickens'in Doughty Sokak'ta bulunan evinde ikameti Viktorya Dönemi'nin ilk zamanlarına denk geliyor. Aydınlanma dönemi sonrası Sanayi Devrimi'nin ilk safhasını yaşayan İngiliz toplumunda kırdan kente göçün hızlandığı, toplumun yeni sınıfsal ayrışmalar yaşadığı, diğer taraftan da gerek sanayide gerekse kültürel alanlarda atılımların gerçekleşmeye başladığı bir çağı

tanımlıyor Viktorya Dönemi. Dickens'in romanlarında konu edindiği başat sorunsal olan çalışma yaşamı ve sınıfsal çatışmalar, yaşadığı dönemin ruhu ile koşut özellikler sunuyor.

Alain de Button *Mutluluğun Mimarisi* isimli yapıtında yaşadığımız mekânları sadece fiziksel yönleri ile değil psikolojik açıdan da bir sığınak, kimlik koruyucusu olarak nitelendiriyor.¹ Ev ve içerisinde bulunan eşyalar; bir haliyle insanoğlunun varlıksal etkileşiminin mekânsal ve maddesel depoları halini tanımlamakla beraber başka bir haliyle düşünsel dışavurumu ve yaşam tarzının yerleşikliğini betimliyor. Evi fenomenolojinin konusu olarak yorumlayan Gaston Bachelard *Mekânın Poetikası* isimli yapıtında ise ikamet edilen evin insanoğlunun sahip olduğu düşünceleri, anıları ve düşleri birleştiren en önemli güç olduğunu savunuyor.² Bu bağlamda, yaşanan mekânlar, kullanılan eşyalar insanın gerek kendini anlamlandırmasında gerekse dışarıdan tanımlanmasında önemli bilgiler barındırmakta.

Charles Dickens'in evi Thames Nehri'ne yaklaşık 20 dakikalık yürüme mesafesinde bulunuyor. Bitişik nizamda, ateş tuğlasından yapılmış şekilde inşa edilmiş sıraevler Doughty Sokağı'nın imgesel niteliğini de tanımlamakta. Sokağın 19. yy'ın ilk yıllarından bu yana yaklaşık 2 asırdır gabari ve oylum özeline değişmeden kalmış olması Tür-

kiye'deki sivil mimarlık mirası ile mukayese edildiği zaman oldukça ayrıksı görünüyor. Ülkemizde 2. asır evveline ait fiziksel niteliklerini kaybetmeden günümüze erişebilen sokak dokularına veyahut tekil yapı örneklerine rastgelmek neredeyse imkânsız durumda. "Georgian" tarzı (1714-1830) sıra evlerin bir uçtan diğerine sıralandığı sokakta konut kütlelerinin sağlı sollu ayna simetrisi durumları ve birbirlerine bakan cephelerindeki hafif kirli turuncu renk tonu Doughty Sokağı'nı Londra şehri ile bütünüyor.

Dickens'in 48 kapı numaralı evine oldukça dar bir holden giriliyor. Holün duvarlarında çerçevesiz şekilde Dickens'in orijinal elyazılarından mürekkep 1839 tarihli mektuplar ve kişisel notlar asılı. Holün hemen solunda misafirler hizmet eden, çini porselenleriyle, pirinç şamdanlarıyla, sanki birazdan yemeğe oturulacakmışçasına hazır halde bulunan masasıyla oldukça gösterişli yemek salonu bulunuyor. Yemek salonunun solunda *morning room* olarak tabir edilen günün ilk saatlerinin geçirildiği oturma odası konumlanmış. *Morning room* evin birçok odasında olduğu gibi renkli, düşey şeritli duvar kâğıtları ile kaplı bir oda. Mekânda bulunan oturma gruplarının hemen karşısında sade bir şömine bulunuyor. Bodrum kat, yaklaşık iki metre genişliğindeki kuranglez sayesinde oldukça havadar ve aydınlık mekânlara sahip. Bodrum katta evin servis mekân-

ları olan mutfak, kiler ve amaşırhane konumlandırılmış. 1. katta Charles Dickens'in çalışma odası bulunuyor. Bu oda Dickens'in ev içerisinde varlığını en kuvvetli hissettirdiği mekân. Çalışma odasına girildiğinde ilk dikkati çeken nesne girişin hemen sağında bulunan masif ahşaptan mamûl çalışma masası. Dickens bu masada *Oliver Twist* ve *Nicholas Nickleby* romanlarını kaleme almış. Oldukça ya-lın bir işçilikle üretilmiş, mütevazî ebatlara sahip olan masa kütüphanenin tam karşısında duruyor. Dünya edebiyatının önemli eserlerinin bu küçük, sade görünümlü çalışma masasında kaleme alın-mış olması eserlerin edebî değerleri gözetildiğinde zihinde kolay kolay özdeşleştirilemiyor. Çalışma masasının hemen sol tarafında, pencereye yakın konumda maun ağacından yapılmış kitaplık bulunuyor. Üst bölümü döneminin şahıs cildi ile ciltlenmiş kitaplarla dolu rafların hemen altında bulunan cam kapaklı çekmecede Dickens'in manüskrleri sergileniyor. Kitaplıkta Dickens'in o dönem takip ettiği yazarların eserleri de bulunuyor. Cam ereve ile kapatılmış olan kitaplıkta gerek İngiliz edebiyatı gerekse dünya edebiyatının ön-de gelen birçok isminin eserleri bulunuyor. Göze ilk çarpan eserler; Daniel Defoe, *Robinson Crusoe* (1834), William Shakespeare *Knight's Pictorial Shakespeare: Tragedies* (1842), Henry James *Substance and Shadow* (1866), Alexandre Dumas, *Crimes Celebres* (1841). Çalışma odasının yanı başında, Doughty Sokak'a yüzünü çevirmiş haliyle misafir odası konumlan-mış. Misafir odasında en dikkat çeken nesne cam koruyucu gerisinde sergilenen, Dickens'in kendi tasarımı olan kitap okuma sehpası. Evde sergilenen bu sehpa Dickens'in yaşamı boyunca kullandığı oku-

Charles Dickens'in evi

ma sehparlarından sadece bir tane-si. 1840'lı ve 1850'li yıllarda Dickens, döneminin en önemli hikâye okuyucularının başında gelmekteydi. O döneme özgü bir şekilde Dickens gerek Londra'da gerekse ziyaret ettiği diğer kentlerde okuma günleri kapsamında bu sehpayı kullanarak halk önünde uzun okuma seansları gerçekleştiriyordu.

Dickens'in yaşamı boyunca yayınladığı 10'dan fazla roman bulunuyor. Bu romanlar Viktorya Dönemi İngiliz edebiyatının 'gerçekçilik' akımı ile özdeşleştirilen eserler. Dickens'in roman yazarlığının yanında gazetecilik yaşantısı da edebiyat veriminin önemli bir

parçası durumunda. Uzun yıllar boyunca *Morning Chronicle* ve *Evening Chronicle*'da yazılar kaleme alan Dickens 1850'lerde Amerika dönüşü sonrasında kurucusu olduğu *Daily News* gazetesinde yaşadığı dönemin sosyal sorunlarını yazılarına aktarmış. Dickens; gazete yazarlığı sayesinde okuyucularıyla eşzamanlı etkileşim kurma şansını yakalamış bir yazar. Romanlarının çoğunlukla haftalık ve aylık periyotlarda yayınlanması Viktorya Dönemi'nde en yaygın basım şekli olan dizi yayınlarının öncül örneklerini teşkil etmekte.

Oktay Akbal 1970'li yılların başında Charles Dickens'in evini zi-

yareti sonrası izlenimlerini *Yazmak Yaşamak* kitabında dile getirmiş. “Dickens’in Evinde” isimli makalesinde Akbal, bu evi tıpkı Goethe, Puşkin, Sait Faik, Tevfik Fikret ve Hüseyin Rahmi gibi yazarların müzeye dönüştürülen evleri gibi bir nevi giz deposu olarak tanımlıyor. Evde sergilenen eşyaları birer birer betimleyen Akbal, Dickens’in okuma masasını şu şekilde aktarıyor: “İşte küçük masası. O masaya dayanır, kitabı üstüne kor, romanlarından parçalar okurmuş. Para vererek gelirlenmiş bu toplantılara. Amerika’ya, İngiltere’yi gezmiş böyle. Çok para getirmiş ona bu iş. Ama küçük masasını istemiş. Amerika’ya giderken yanında götürmüş. İşte bir gazete küpüründe bir resim. Romanını okuyor dinleyicilere. Gene bu küçük masa. Dili olsa anlatsa, anılarını yazsa neler demez bu masa bize. Şimdi duruyor yanda. Unutulmuş, bırakılmış, yalnız. Bizlerin

ilginç bakışları altında üzgün, anılarını yaşayarak”.

Türkiye’de pek az edebiyatçının evi korunarak müzeye veya sergi mekânlarına dönüştürülmüş durumda. İlk akla gelenler Sait Faik’in Burgazada’daki evi, Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Heybeliada’daki evi, Cahit Sıtkı Tarancı’nın Diyarbakır’daki evleri. 2008’de hayata veda eden ve vasiyetinde uzun yıllar yaşamış olduğu apartman dairesinin gençlerin kullanabilecekleri “Dağlarca’dan Gökyüzü” isimli kafe / müze benzeri bir mekâna dönüştürülmesini vasiyet eden Dağlarca’nın isteği ise halen gerçekleşmeyi bekliyor.

Yazarın yaşadığı mekân ve yaşadığı kent ile kurduğu ilişki onun gerek sosyal yaşamını gerekse edebiyat verimini doğrudan yönlendirmekte. Çukurova Yaşar Kemal’le, Dublin James Joyce’la, Galata İlhan Berk’le, Burgazada Sait Faik’le, Beşiktaş Behçet Necatigil’le

özdeşleşmiş durumda. Charles Dickens evi özelinde değerlendirildiğinde yazarın yaşamının bir bölümünü geçirmiş olduğu mekânlar gerek yazar hakkında gerekse kentin o dönemki sosyolojik yaşamı hakkında değerli bilgiler barındırmakta. Oktay Akbal’ın tanımladığı haliyle Dickens’in evi benzeri pek çok olan beşik çatılı, harman tuğlasından inşa edilmiş tipik Londra evlerinden biri gibi görünmekle beraber içerisinde sözcüklerden kurulu koca bir dünyayı saklamakta.

KAYNAKLAR

- Alain de BUTTON, *Mutluluğun Mimarisi*, çev. Banu Tellioglu Altuğ, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2007, 1. bs., s.12.
Gaston BACHELARD, *Mekânın Poetikası*, çev. Alp Tümertekin, İthaki Yayınları, İstanbul, 2013, 2. bs., s.34.
Oktay AKBAL, *Yazmak Yaşamak*, Kıtaş Yayınları, İstanbul, 1972, 1. bs., s.101-102.

Charles Dickens’in çalışma odası